

Czym jest przemoc w rodzinie – uwarunkowania prawne

Ustawa z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U.05.180.1493)

KOMENTARZ: W przepisach ustawy o przemocy w rodzinie ustawodawca zamieścił preambułę wskazując w niej, że przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka: „Uznając, że przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia i zdrowia oraz poszanowania godności osobistej, a władze publiczne mają obowiązek zapewnić wszystkim obywatelom równe traktowanie i poszanowanie ich praw i wolności, a także w celu zwiększania skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie stanowi się, co następuje (...);

Zgodnie z ustawą (w dotychczasowych i znowelizowanym brzmieniu wynikającym z przepisu art. 2 ust. 2. ustawy), przez przemoc w rodzinie należy „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste” członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.” Ustawa definiując „członków rodziny” odsyła do definicji osoby najbliższej zawartej w art. 115 §11 Kodeksu Karnego. Zgodnie z tym odesłaniem członkiem rodziny w rozumieniu ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie jest „małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu”.

Przestępstwo przemocy w rodzinie:

Przemoc wobec osób najbliższych może przybierać następujące formy zgodnie z Kodeksem Karnym.

Ustawa Kodeks karny z 6 czerwca 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553)

Art. 207.

§ 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Art. 189.

§ 1. Kto pozbawia człowieka wolności, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli pozbawienie wolności trwało dłużej niż 7 dni, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli pozbawienie wolności, o którym mowa w § 1 lub 2, łączyło się ze szczególnym udręczeniem, sprawca podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 190.

Kto grozi innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub szkodę osoby najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w zagrożonym uzasadnioną obawę, że będzie spełniona, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 191.

§ 1. Kto stosuje przemoc wobec osoby lub groźbę bezprawną w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli sprawca działa w sposób określony w § 1 w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

*KOMENTARZ: Przestępstwa z art. 207, art. 189 i art. 191 są przestępstwami ściganymi z urzędu. Przepis art. 304 § 1 kodeksu postępowania karnego nakłada na **każdego**, kto dowiedział się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, w tym przypadku przemocy w rodzinie, społeczny obowiązek zawiadomienia o tym Prokuratora lub Policji.*

Zgodnie zaś z przepisem art. 304 §2 kodeksu postępowania karnego, instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością (np. szkoła, PCPR, OPS, placówka medyczna) dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa. Obowiązek ten w stosunku do wszystkich osób, „które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych (np. pedagog szkolny, nauczyciel, lekarz pierwszego kontaktu) powzięły podejrzenie o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie”.

Ustawa z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U.05.180.1493)

Art. 12.

1. Osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie, niezwłocznie zawiadamiają o tym Policję lub prokuratora.

2. Osoby będące świadkami przemocy w rodzinie powinny zawiadomić o tym Policję, prokuratora lub inny podmiot działający na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Pomoc dla ofiar przemocy w rodzinie

KOMENTARZ: Zgodnie z Ustawą z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U.05.180.1493) znowelizowana ustawą z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2010.125.842) osoba dotknięta przemocą w rodzinie ma prawo do następujących form pomocy:

Art. 3

1. Osobie dotkniętej przemocą w rodzinie udziela się bezpłatnej pomocy, w szczególności w formie:

- 1) poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego;
- 2) interwencji kryzysowej i wsparcia;
- 3) ochrony przed dalszym krzywdzeniem, przez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc korzystania ze wspólnie zajmowanego z innymi członkami rodziny mieszkania oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby pokrzywdzonej;
- 4) zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- 5) badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie;
- 6) zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, która nie ma tytułu prawnego do zajmowanego wspólnie ze sprawcą przemocy lokalu, pomocy w uzyskaniu mieszkania.

2. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, wzór zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie, uwzględniając przydatność zaświadczenia dla ochrony prawnej osoby dotkniętej przemocą w rodzinie.

KOMENTARZ: wg nowelizacji prawa ofiara przemocy domowej ma prawo nie tylko do ogólnego wsparcia – w tym kryzysowego, psychologicznego, prawnego itd., ale także do bezpłatnej obdukcji lekarskiej, a także może żądać, aby sąd zastosował środek karny wskazany w art. 39 pkt 2e Kodeksu Karnego lub wnieść do sądu na zasadach przewidzianych w art. 11a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie:

Ustawa Kodeks karny z 6 czerwca 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553)

Art. 39.

Środkami karnymi są:

1) pozbawienie praw publicznych,

2) zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej,

2a) zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi,

2b) obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób lub zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu,

2c) zakaz wstępu na imprezę masową,

2d) zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych,

2e) nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym,

3) zakaz prowadzenia pojazdów,

4) przepadek,

5) obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę,

6) nawiązka,

7) świadczenie pieniężne,

8) podanie wyroku do publicznej wiadomości.

Ustawa z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U.05.180.1493)

Art. 11a.

⁽³⁰⁾1. Jeżeli członek rodziny wspólnie zajmujący mieszkanie, swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy w rodzinie czyni szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie, osoba dotknięta przemocą może żądać, aby sąd zobowiązał go do opuszczenia mieszkania.

2. Sąd rozpoznaje sprawę w trybie przepisów [ustawy](#) z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm. ⁽³¹⁾) o postępowaniu nieprocesowym. Postanowienie zapada po przeprowadzeniu rozprawy, która powinna odbyć się w terminie jednego miesiąca od dnia wpływu wniosku. Staje się ono wykonalne z chwilą ogłoszenia i może być zmienione lub uchylone w razie zmiany okoliczności.

3. Do wykonania obowiązku orzeczonego na podstawie ust. 1 stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji obowiązku opróżnienia lokalu służącego zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych dłużnika.

KOMENTARZ: Znowelizowane przepisy ustawy wprowadzają rewolucyjną zmianę w stosunku do wcześniejszych rozwiązań. W praktyce, nawet pomimo skazania sprawcy przemocy w rodzinie, ofiara zwykle zmuszona była dzielić z nim mieszkanie (jeżeli sprawca przemocy posiadał tytuł prawny do mieszkania), z uwagi na brak możliwości przeprowadzenia się w inne miejsce. Zgodnie z wprowadzonym przepisem, ofiara przemocy domowej może zwrócić się do Sądu o to, aby wyeksmitował sprawcę przemocy. Co więcej, Sąd zobowiązany jest do wydania orzeczenia w krótkim terminie – w ciągu jednego miesiąca od złożenia wniosku. Wyrok jest wykonalny od momentu jego ogłoszenia (nie ma konieczności czekania na uprawomocnienie się orzeczenia).

Na gruncie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie istnieją także inne środki, których celem jest niezwłoczne zapewnienie bezpieczeństwa osobom doświadczającym przemocy w rodzinie:

Art. 12a

1. W razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie pracownik socjalny wykonujący obowiązki służbowe ma prawo odebrać dziecko z rodziny i umie-

ścić je u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.(34)), w rodzinie zastępczej lub w całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej.

2. Tryb umieszczania dzieci w rodzinie zastępczej lub w całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej regulują przepisy ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

3. Decyzję, o której mowa w ust. 1, pracownik socjalny podejmuje wspólnie z funkcjonariuszem Policji, a także z lekarzem, lub ratownikiem medycznym, lub pielęgniarką. Przepisy art. 598 10, art. 598 11 § 3 i art. 598 12 § 1 zdanie pierwsze ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego stosuje się odpowiednio.

4. Pracownik socjalny ma obowiązek niezwłocznego powiadomienia sądu opiekuńczego, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin, o odebraniu dziecka z rodziny i umieszczeniu go u niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub w całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej.

5. Do umieszczenia dziecka u osoby najbliższej niezamieszkującej wspólnie stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub w całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej.

6. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, procedurę postępowania Policji przy wykonywaniu czynności, o których mowa w ust. 1 i 3, oraz sposób dokumentowania przeprowadzonych przez Policję czynności, uwzględniając konieczność udzielenia dzieciom skutecznej pomocy.

Art. 12b

1. Rodzicom, opiekunom prawnym lub faktycznym przysługuje zażalenie do sądu opiekuńczego na odebranie dziecka, o którym mowa w art. 12a. W zażaleniu można domagać się zbadania zasadności i legalności odebrania dziecka oraz prawidłowości jego dokonania.

2. Zażalenie może być wniesione za pośrednictwem pracownika socjalnego lub funkcjonariusza Policji, którzy dokonali odebrania dziecka. W takim przypadku zażalenie podlega niezwłocznemu przekazaniu do sądu opiekuńczego.

3. Sąd rozpatruje zażalenie niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin. W razie uznania bezzasadności lub nielegalności odebrania dziecka sąd zarządza natychmiastowe przekazanie dziecka rodzicom, opiekunom prawnym lub faktycznym, od których dziecko zostało odebrane.

4. W przypadku stwierdzenia bezzasadności, nielegalności lub nieprawidłowości odebrania dziecka sąd zawiadamia o tym przełożonych osób, które dokonały odebrania.

Art. 12c

O prawie do złożenia zażalenia, wraz ze wskazaniem sądu opiekuńczego właściwego miejscowo do jego rozpatrzenia, pracownik socjalny lub funkcjonariusz Policji poucza rodziców, opiekunów prawnych lub faktycznych dziecka. Pouczenie to należy wręczyć na piśmie.

Art. 12d

1. W przypadku gdy wniosek kuratora zawodowego o zarządzenie wykonania warunkowo zawieszonych kary pozbawienia wolności lub odwołanie warunkowego przedterminowego zwolnienia dotyczy skazanego za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, który w okresie próby rażąco naruszył porządek prawny, ponownie używając przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, sąd właściwy do rozpoznania wniosku zarządza zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie skazanego na posiedzenie w przedmiocie rozpoznania wniosku. (...)

KOMENTARZ: Orzeczenie Sądu dotyczące wykonania kary przez osobę skazaną za popełnienie przestępstwa z użyciem przemocy wobec członka rodziny jest natychmiast wykonalne – zasada ta jest wprowadzona z uwagi na to, aby ofierze przemocy domowej możliwie jak najszybciej zapewnić bezpieczeństwo.

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.)

art. 579¹

§ 1a

Jeżeli umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej albo w placówce opiekuńczo-wychowawczej nastąpiło w trybie art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493, z 2009 r. Nr 206, poz. 1589 oraz z 2010 r. Nr 28, poz. 146) sąd niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin, wydaje orzeczenie o umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej albo w placówce opiekuńczo-wychowawczej, albo orzeczenie o powrocie dziecka do rodziny

KOMENTARZ: Nowe przepisy potwierdzają możliwość niezwłocznego interweniowania w przypadkach przemocy wobec dzieci.

Przepisy znowelizowanej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakładają na jednostki samorządowe (gmina, powiat, województwo) nowe obowiązki w zakresie opracowania i realizacji lokalnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, w tym – poprzez tworzenie interdyscyplinarnych zespołów specjalistów.

Art. 9a.

1. Gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym.

2. Zespół interdyscyplinarny powołuje wójt, burmistrz albo prezydent miasta.

3. W skład zespołu interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele:

1) jednostek organizacyjnych pomocy społecznej;

2) gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;

3) Policji;

4) oświaty;

5) ochrony zdrowia;

6) organizacji pozarządowych.

4. W skład zespołu interdyscyplinarnego wchodzi także kuratorzy sądowi.

5. W skład zespołu interdyscyplinarnego mogą wchodzić także prokuratorzy oraz przedstawiciele podmiotów innych niż określone w ust. 3, działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

6. Przewodniczący zespołu interdyscyplinarnego jest wybierany na pierwszym posiedzeniu zespołu spośród jego członków.

7. Posiedzenia zespołu interdyscyplinarnego odbywają się w zależności od potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz na trzy miesiące.

8. Zespół interdyscyplinarny działa na podstawie porozumień zawartych między wójtem, burmistrzem albo prezydentem miasta a podmiotami, o których mowa w ust. 3 lub 5.

9. Obsługę organizacyjno-techniczną zespołu interdyscyplinarnego zapewnia ośrodek pomocy społecznej.

10. Zespół interdyscyplinarny może tworzyć grupy robocze w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach.

11. W skład grup roboczych wchodzi przedstawiciele:

- 1) jednostek organizacyjnych pomocy społecznej;
- 2) gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;
- 3) Policji;
- 4) oświaty;
- 5) ochrony zdrowia.

12. W skład grup roboczych mogą wchodzić także kuratorzy sądowi, a także przedstawiciele innych podmiotów, specjaliści w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

13. Członkowie zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych wykonują zadania w ramach obowiązków służbowych lub zawodowych.

14. Prace w ramach grup roboczych są prowadzone w zależności od potrzeb zgłaszanych przez zespół interdyscyplinarny lub wynikających z problemów występujących w indywidualnych przypadkach.

15. Rada gminy określi, w drodze uchwały, tryb i sposób powoływania i odwoływania członków zespołu interdyscyplinarnego oraz szczegółowe warunki jego funkcjonowania.

Art. 9b.

1. Zespół interdyscyplinarny realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

2. Zadaniem zespołu interdyscyplinarnego jest integrowanie i koordynowanie działań podmiotów, o których mowa w art. 9a ust. 3 i 5, oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności przez:

- 1) diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- 2) podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;

- 3) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
- 4) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- 5) inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

3. Do zadań grup roboczych należy, w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemoc w rodzinie;
- 2) monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemoc oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemoc;
- 3) dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemoc oraz efektów tych działań.

Art. 9c.

1. Członkowie zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych w zakresie niezbędnym do realizacji zadań, o których mowa w art. 9b ust. 2 i 3, mogą przetwarzać dane osób dotkniętych przemocą w rodzinie i osób stosujących przemoc w rodzinie, dotyczące: stanu zdrowia, nałogów, skazań, orzeczeń o ukaraniu, a także innych orzeczeń wydanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym, bez zgody i wiedzy osób, których dane te dotyczą.

2. Członkowie zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych zobowiązani są do zachowania poufności wszelkich informacji i danych, które uzyskali przy realizacji zadań, o których mowa w art. 9b ust. 2 i 3. Obowiązek ten rozciąga się także na okres po ustaniu członkostwa w zespole interdyscyplinarnym oraz w grupach roboczych.

3. Przed przystąpieniem do wykonywania czynności, o których mowa w art. 9b ust. 2 i 3, członkowie zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych składają organowi, o którym mowa w art. 9a ust. 2, oświadczenie o następującej treści: *„Oświadczam, że zachowam poufność informacji i danych, które uzyskałem przy realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemoc w rodzinie oraz, że znane mi są przepisy o odpowiedzialności karnej za udostępnienie danych osobowych lub umożliwienie do nich dostępu osobom nieuprawnionym.”*.

Art. 9d.

1. Podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie.

2. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.

3. Przedstawiciele podmiotów, o których mowa w ust. 2, realizują procedurę „Niebieskie Karty” w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego.

4. Wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta” w przypadku powzięcia, w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie.

5. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, procedurę „Niebieskie Karty” oraz wzory formularzy „Niebieska Karta” wypełnianych przez przedstawicieli podmiotów realizujących procedurę „Niebieskie Karty”, mając na uwadze skuteczność działań wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie i dobro tych osób.

WAŻNE: szczegóły działania programu „Niebieska Karta” nie zostały jeszcze ustalone przez Parlament.

Zakaz stosowania kar cielesnych

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59, z późn. zm.)

Art. 96¹

Osobom wykonującym władzę rodzicielską oraz sprawującym opiekę lub pieczę nad małoletnim zakazuje się stosowania kar cielesnych.

KOMENTARZ: przyjmując ten zapis Polska dołączyła do krajów w których obowiązuje całkowity zakaz stosowania kar cielesnych we wszelkiej postaci. Do tej pory jednak występują w doktrynie spory dotyczące bezwzględności tego zakazu. Z punktu widzenia dobra dziecka można jednak skłaniać się do stanowiska, że wszelkie kary cielesne są zakazane. Tym samym stosowanie ich stanowi przestępstwo naruszenia nietykalności cielesnej dziecka z art. 217 Kodeksu Karnego:

Ustawa Kodeks karny z 6 czerwca 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553)

Art. 217.

§ 1. Kto uderza człowieka lub w inny sposób narusza jego nietykalność cielesną, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 2. Jeżeli naruszenie nietykalności wywołało wyzywające zachowanie się pokrzywdzonego albo jeżeli pokrzywdzony odpowiedział naruszeniem nietykalności, sąd może odstąpić od wymierzenia kary.

§ 3. Ściganie odbywa się z oskarżenia prywatnego.

Działanie Policji

KOMENTARZ: Regulacje policyjne wskazują na konkretne obowiązki policjantów, interweniujących w sprawie przemocy w rodzinie. Należy domagać się dokonania tych czynności od funkcjonariuszy.

Zarządzenie nr 162 Komendanta Głównego Policji z dnia 18 lutego 2008 r. w sprawie metod i form wykonywania przez Policję zadań w związku z przemocą w rodzinie w ramach procedury "Niebieskie Karty"

Rozdział 1

§ 3.

1. Policjant podejmuje czynności w ramach procedury „Niebieskie Karty” w przypadku przeprowadzania interwencji domowej wobec przemocy w rodzinie.

2. Podstawą interwencji, o której mowa w ust. 1, jest:

1) polecenie wydane przez dyżurnego jednostki organizacyjnej Policji;

2) polecenie wydane przez inną upoważnioną osobę;

3) inicjatywa własna wynikająca z dokonanych ustaleń.

3. Policjant podejmuje także czynności w ramach procedury „Niebieskie Karty”, jeżeli podczas wykonywania innych, niż wymienione w ust. 1, obowiązków służbowych, w tym podejmowania różnych interwencji, uzyskał informację o istniejącej przemocy w rodzinie bądź ma uzasadnione podejrzenie jej występowania i jednocześnie zachodzi konieczność udzielenia pomocy jej ofiarom.

Rozdział 2

§ 4.

1. Podczas przeprowadzania interwencji domowej wobec przemocy w rodzinie policjant ma obowiązki:

- 1) udzielenia ofiarom przemocy niezbędnej pomocy, w tym udzielenia pierwszej pomocy, wezwania pogotowia ratunkowego lub zawiadomienia innych instytucji, które mogą udzielić pomocy;
- 2) podjęcia, w razie potrzeby, innych niezbędnych czynności zapewniających ochronę życia, zdrowia i mienia osób będących ofiarami przemocy, włącznie z zastosowaniem, na podstawie odrębnych przepisów, wobec sprawcy przemocy środków przymusu bezpośredniego i zatrzymania;
- 3) ustalenia przebiegu zdarzenia i jego następstw;
- 4) przeprowadzenia, jeżeli jest to możliwe, ze sprawcą przemocy rozmowy, w szczególności o odpowiedzialności karnej za znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, oraz wezwania sprawcy do zachowania zgodnego z prawem i zasadami współżycia społecznego;
- 5) przeprowadzenia na miejscu zdarzenia, w przypadkach niecierpiących zwłoki, czynności procesowych w niezbędnym zakresie, w granicach koniecznych do zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa.

2. Policjant przeprowadzający interwencję każdorazowo sporządza „Notatkę urzędową o przemoc w rodzinie”, zwaną dalej „Kartą A”, której wzór określa załącznik nr 1 do zarządzenia. W zależności od zaistniałych okoliczności policjant sporządza ją na miejscu interwencji lub bezpośrednio po jej zakończeniu w jednostce organizacyjnej Policji.

3. Policjant, o którym mowa w ust. 2, przekazuje ofiarom przemocy w rodzinie „Informację dla ofiar przemocy w rodzinie”, zwaną „Kartą B”, której wzór określa załącznik nr 2 do zarządzenia, informując jednocześnie o uruchomieniu procedury „Niebieskie Karty” i zasadach jej realizacji, w tym o możliwości przekazania przez Policję organom administracji rządowej i jednostkom samorządu terytorialnego bądź podmiotom, którym zleciły one realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, informacji o sytuacji rodziny i potrzebie udzielenia jej pomocy.

Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych

dnia 20 listopada 1989 r. ratyfikowana przez Prezydenta Polski na mocy ustawy z dnia 21 września 1990 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r.

Art. 19.

1. Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki w dziedzinie ustawodawczej, administracyjnej, społecznej oraz wychowawczej dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywania w celach seksualnych, dzieci pozostających pod opieką rodzica(ów), opiekuna(ów) prawnego(ych) lub innej osoby sprawującej opiekę nad dzieckiem.

2. Tego rodzaju środki ochronne powinny obejmować, tam gdzie jest to właściwe, skuteczne przedsięwzięcia w celu stworzenia programów socjalnych dla realizacji pomocy dziecku oraz osobom sprawującym opiekę nad dzieckiem, jak również innych form działań prewencyjnych dla ustalania, informowania, wszczynania i prowadzenia śledztwa, postępowania, notowania wymienionych wyżej przypadków niewłaściwego traktowania dzieci oraz tam, gdzie jest to właściwe - ingerencję sądu.